

తెలంగాణ యొక్క భౌగోళిక స్థితి

తెలంగాణ యొక్క భౌగోళిక స్థితి

తెలంగాణ రాష్ట్రం పూర్వపు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ నుండి వేరు చేయబడింది మరియు 2014 జూన్ 2 నుండి అమలులోకి వచ్చింది. రాష్ట్రం 1,12,077 చ.కి.ల భౌగోళిక వైశాల్యంతో భారత యూనియన్ లో 29వ రాష్ట్రంగా ఉద్భవించింది. కి.మీ., (పూర్వ ఖమ్మం జిల్లా నుండి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ కు బదిలీ చేయబడిన 327 గ్రామాలను లెక్కించిన తరువాత) మరియు దేశంలోని విస్తీర్ణం మరియు జనాభా పరిమాణం రెండింటి పరంగా ఇది పన్నెండవ అతిపెద్ద రాష్ట్రం. తెలంగాణ దక్కన్ పీఠభూమిపై ఉంది మరియు భారతదేశంలోని దక్షిణ ప్రాంతంలో ఉంది. ఈ రాష్ట్రం వ్యూహాత్మకంగా భారత ద్వీపకల్పంలోని తూర్పు సముద్ర తీరం యొక్క మధ్య భాగంలో ఉంది. రాష్ట్రానికి ఉత్తరాన మరియు వాయువ్య దిశలో మహారాష్ట్ర మరియు ఉత్తరాన ఛత్తీస్ గఢ్, పశ్చిమాన కర్ణాటక మరియు దక్షిణ, తూర్పు మరియు ఈశాన్య సరిహద్దులో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాలు ఉన్నాయి.

తెలంగాణ భారతదేశం యొక్క దక్షిణ ప్రాంతంలో ఒక రాష్ట్రం. ఇది 1,12,077 చ.కి.మీ విస్తీర్ణం కలిగి ఉంది, ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్వ్యవస్థీకరణ (సవరణ) చట్టం, 2014 తర్వాత (చట్టం నం. 6 of 2014 ప్రకారం ఇది 1,14,840 కి.మీ.), దేశంలోని విస్తీర్ణం మరియు జనాభా పరిమాణం రెండింటిలోనూ పన్నెండవ అతిపెద్ద రాష్ట్రం. 1948లో యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియాలో బ్రిటీష్ రాజ్ సమయంలో హైదరాబాద్ నిజాం పాలించిన హైదరాబాద్ రాచరిక రాష్ట్రంలో చాలా భాగం ఉంది. 1956లో, రాష్ట్రాల భాషాపరమైన పునర్వ్యవస్థీకరణలో భాగంగా హైదరాబాద్ రాష్ట్రం రద్దు చేయబడింది మరియు తెలుగు మాట్లాడే భాగం హైదరాబాద్ రాష్ట్రం, తెలంగాణ అని పిలుస్తారు.

రాష్ట్రానికి ఉత్తరాన మహారాష్ట్ర, ఛత్తీస్ గఢ్, పశ్చిమాన కర్ణాటక, మరియు దక్షిణ, తూర్పు మరియు ఈశాన్యంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాలు సరిహద్దులుగా ఉన్నాయి. తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని ప్రధాన నగరాలు హైదరాబాద్, వరంగల్, మహబూబ్ నగర్, కరీంనగర్, నిజామాబాద్ మరియు ఖమ్మం. రాష్ట్రం వ్యూహాత్మకంగా దక్కన్ పీఠభూమిలో పాక్షిక శుష్క ప్రాంతంలో ఉంది. వాతావరణం ప్రధానంగా వేడిగా మరియు పొడిగా ఉంటుంది.

తెలంగాణా భౌగోళిక అమరిక

తెలంగాణ 1,14,800 చదరపు కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంలో ఉంది మరియు ఇది రెండు ప్రధాన నదులు, కృష్ణా మరియు గోదావరి ద్వారా ప్రవహిస్తుంది. గోదావరి నది ఉత్తరాన ప్రవహిస్తే, కృష్ణా దక్షిణాన ప్రవహిస్తుంది. ఈ నదులే కాకుండా భీమా, డిండి, మంజీర, మానేర్, కిన్నెరసాని, మూసీ మొదలైన చిన్న నదులు కూడా తెలంగాణలో ప్రవహిస్తున్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని 45% అటవీ ప్రాంతం తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ఉంది. ఇది విస్తారమైన బొగ్గు నిక్షేపాన్ని కూడా కలిగి ఉంది మరియు భారతదేశంలోని బొగ్గు

నిక్షేపంలో 20% తెలంగాణలో ఉంది. ఈ ప్రాంతం నుండి ఉత్పత్తి చేయబడిన బొగ్గు దక్షిణ భారతదేశంలోని రాష్ట్రాలకు సరఫరా చేయబడుతుంది.

తెలంగాణ 15°46' మరియు 19°47' N అక్షాంశం మరియు 77° 16' మరియు 81° 43'E రేఖాంశం మధ్య ఉంది మరియు ఉత్తరం మరియు వాయువ్యంలో మహారాష్ట్ర, పశ్చిమాన కర్ణాటక, చత్తీస్‌గఢ్ రాష్ట్రాలు సరిహద్దులుగా ఉన్నాయి. దక్షిణ , తూర్పున మరియు ఈశాన్యలో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఉంది. సగటు వార్షిక వర్షపాతం 906 మిమీ, ఇందులో 80% నైరుతి రుతుపవనాల నుండి పొందబడుతుంది. రాష్ట్రం వ్యూహాత్మకంగా దక్కన్ పీఠభూమిలో పాక్షిక శుష్క మండలంలో ఉంది. వాతావరణం ప్రధానంగా వేడిగా మరియు పొడిగా ఉంటుంది.

తెలంగాణ వాతావరణం

వర్షపాతం, నేలల స్వభావం, వాతావరణం మొదలైన భౌగోళిక లక్షణాల ఆధారంగా తెలంగాణ రాష్ట్రం నాలుగు వ్యవసాయ-వాతావరణ మండలాలుగా విభజించబడింది, అవి (i) ఉత్తర తెలంగాణ జోన్ (ii) మధ్య తెలంగాణ జోన్, (iii) దక్షిణ తెలంగాణ జోన్ మరియు (iv) ఎత్తైన ప్రదేశం మరియు గిరిజన మండలం. రాష్ట్ర వాతావరణం ప్రధానంగా వేడిగా మరియు పొడిగా ఉంటుంది.

తెలంగాణ వర్ష పాతం

రాష్ట్ర వార్షిక సాధారణ వర్షపాతం దాదాపు 905.3 మి.మీ. ముఖ్యమైన నేలల్లో ఎర్ర ఇసుకతో కూడిన లోమ్లు, బంకమట్టితో కూడిన ఎర్రని లోమ్మతో పాటు చాలా చిన్న ఒండ్రు నేలలు ఉన్నాయి. నైరుతి రుతుపవనాల సమయంలో గరిష్ట మరియు కనిష్ట ఉష్ణోగ్రతలు వరుసగా 13°C - 27°C మరియు 29°C - 34°C మధ్య ఉంటాయి. అనుకూలమైన వాతావరణ పరిస్థితుల కారణంగా ఉద్యానవన పంట రైతులకు ఆశాజనకమైన ఆదాయ వనరుగా మారింది. ప్రస్తుతం, మామిడి, మోసంబి, ఎర్ర మిర్చి, పసుపు, బంతి పువ్వులు మరియు కూరగాయలు వంటి ఉద్యానవన ఉత్పత్తిలో రాష్ట్రం ప్రధాన సహకారాన్ని అందిస్తోంది. తెలంగాణా పశుసంపద, ముఖ్యంగా పశువులు మరియు గొర్రెల సమృద్ధిగా ఉంది. పశుసంవర్ధక శాఖ రైతులకు అదనపు ఆదాయాన్ని మరియు ఉపాధిని అందిస్తుంది, ముఖ్యంగా కరువు సమయంలో.

తెలంగాణ పీఠభూమి

తెలంగాణా పీఠభూమి, ఆగ్నేయ భారతదేశంలోని పశ్చిమ ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని పీఠభూమి. దక్కన్ పీఠభూమి యొక్క ఈశాన్య భాగాన్ని కలిగి ఉన్న తెలంగాణ పీఠభూమి దాదాపు 57,370 చదరపు మైళ్లు (148,000 చదరపు కిమీ), ఉత్తర-దక్షిణ

పొడవు సుమారు 480 మైళ్లు (770 కి.మీ) మరియు తూర్పు-పడమర వెడల్పు 320 మైళ్లు. (515 కి.మీ.). మౌర్య చక్రవర్తి అశోకుని శాసనాలలో ఒకదానిలో ప్రస్తావించబడింది, ఈ ప్రాంతం శాతవాహనులచే వరుసగా పాలించబడింది,

పీఠభూమి గోదావరి నది ఆగ్నేయ దిశలో ప్రవహిస్తుంది; కృష్ణా నది ద్వారా, ఇది పెన్‌షియన్‌ను రెండు ప్రాంతాలుగా విభజిస్తుంది; మరియు పెన్నేరు నది ఉత్తర దిశలో ప్రవహిస్తుంది. పీఠభూమి అడవులు తమతో కూడిన ఆకురాల్చే, పొడి ఆకురాల్చే మరియు ఉష్ణమండల ముల్లు.

తెలంగాణా భూ వినియోగం

రాష్ట్రం యొక్క మొత్తం భౌగోళిక వైశాల్యం 112.07 లక్షల హెక్టార్లు, ఇందులో అటవీ విస్తీర్ణం 27.43 లక్షల హెక్టార్లు, ఇది 23.89% భూమిని కలిగి ఉంది. దాదాపు 43.20% విస్తీర్ణం సాగులో ఉంది (49.61 లక్షల హెక్టార్లు), 8.36% ప్రస్తుత బీడు భూములు (9.60 లక్షల హెక్టార్లు), 7.79% భూమి వ్యవసాయేతర అవసరాలకు (8.95 లక్షల హెక్టార్లు), 5.36% బంజరు మరియు సాగు చేయలేని (6.15) లక్ష హెక్టార్లు) మరియు 6.24% ఇతర ఫాలోస్ (7.17 లక్షల హెక్టార్లు) కిందకు వస్తాయి. మిగిలిన 5.16% కల్చర్ చేయదగిన వృద్ధాలు, శాశ్వత పచ్చిక బయళ్ళు మరియు ఇతర మేత భూముల క్రింద ఉంది మరియు వివిధ చెట్ల పంటలు మరియు తోటల క్రింద ఉన్న భూమి విత్తిన నికర విస్తీర్ణంలో (5.93 లక్షల హెక్టార్లు) చేర్చబడలేదు.

తెలంగాణా జనాభా

భారత ప్రభుత్వం, జనాభా లెక్కల చట్టం, 1948లోని నిబంధనల ప్రకారం అందించబడిన అధికారాలను ఉపయోగించి, దశాబ్దానికి ఒకసారి దేశవ్యాప్తంగా జనాభా గణనను నిర్వహించి వివిధ దశల్లో ఫలితాలను విడుదల చేస్తుంది. దీని ప్రకారం, భారత ప్రభుత్వం 2011 సంవత్సరంలో జనాభా గణనను నిర్వహించి, గ్రామ స్థాయి వరకు, వివిధ వర్గీకరణలలో తుది ఫలితాలను విడుదల చేసింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ పునర్వ్యవస్థీకరణ (సవరణ) చట్టం, 2014 (నం.19 of 2014) ప్రకారం ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రానికి బదిలీ చేయబడిన (327) రెవెన్యూ గ్రామాలను మినహాయించి, తెలంగాణ రాష్ట్రంలో నిర్వహించిన జనాభా గణన, 2011 ఫలితాలను ఈ అధ్యాయంలో ప్రదర్శించడానికి ప్రయత్నం చేయబడింది. . దీని ప్రకారం, తెలంగాణ రాష్ట్ర భౌగోళిక వైశాల్యం 1,12,077 చ.కి. కి.మీ. మరియు జనాభా 350.04 లక్షలు, ఇందులో 176.12 లక్షల మంది పురుషులు మరియు 173.92 లక్షల మంది స్త్రీలు ఉన్నారు, ఇది భారతదేశం యొక్క యూనియన్‌లో జనాభా వైశాల్యం మరియు పరిమాణం రెండింటి పరంగా పన్నెండవ అతిపెద్ద రాష్ట్రం. రాష్ట్రంలో లింగ నిష్పత్తి 988గా ఉంది.

తెలంగాణా జనాభా వృద్ధి

రాష్ట్ర ప్రజలు 61.12% గ్రామీణ ప్రాంతాలలో నివసిస్తున్నారు మరియు మిగిలిన 38.88% పట్టణ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్నారు. 2001 నుండి 2011 దశాబ్దంలో మొత్తం జనాభా పెరుగుదల 13.58%, అయితే అంతకుముందు దశాబ్దంలో ఇది 18.77%. పట్టణ ప్రాంతాల్లో జనాభా పెరుగుదల గణనీయంగా పెరిగింది. రాష్ట్రంలో పట్టణ జనాభా 38.12% పెరిగింది. 2001 నుండి 2011 దశాబ్దం గత దశాబ్దంలో 25.13%తో పోలిస్తే, దీనికి విరుద్ధంగా, 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం రాష్ట్రంలోని గ్రామీణ జనాభా నిరాడంబరంగా 2.13% పెరిగింది, ఇది ప్రపంచ జనాభా పెరుగుదల 1.23% వద్ద యునైటెడ్ నేషన్స్ అంచనాల కంటే చాలా ఎక్కువ. మొత్తం పట్టణ జనాభాలో దాదాపు 30% మంది రాజధాని నగరం హైదరాబాద్లోనే నివసిస్తున్నారు.

2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం రాష్ట్ర జనాభా 3.50 కోట్లు. 2001 నుండి 2011 వరకు మొత్తం జనాభా వృద్ధి రేటు జాతీయ వృద్ధి 17.70 శాతానికి వ్యతిరేకంగా 13.58 శాతంగా ఉంది. రాష్ట్రంలోని అత్యధిక జనాభా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్నారు మరియు ప్రధానంగా వ్యవసాయంపై ఆధారపడి జీవిస్తున్నారు. అయితే, ఇటీవలి సంవత్సరాలలో పట్టణ ప్రాంతాల్లో జనాభా గణనీయంగా పెరుగుతోంది, దీని ఫలితంగా తెలంగాణ దేశంలోనే అత్యంత వేగంగా పట్టణీకరణ చెందుతున్న రాష్ట్రాలలో ఒకటిగా అవతరించింది. తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని ప్రధాన నగరాలలో హైదరాబాద్, వరంగల్, మహబూబ్ నగర్, కరీంనగర్, నిజామాబాద్ మరియు ఖమ్మం ఉన్నాయి.

తెలంగాణా లింగ నిష్పత్తి

లింగ నిష్పత్తి 1,000 మంది పురుషులకు స్త్రీల సంఖ్యగా నిర్వచించబడింది. 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం రాష్ట్రంలో ఈ నిష్పత్తి 988. ఒక ప్రత్యేక లక్షణం ఏమిటంటే, నిజామాబాద్, ఆదిలాబాద్, కరీంనగర్ మరియు ఖమ్మం జిల్లాల్లో లింగ నిష్పత్తి 1,000 పైగా ఉంది. లింగ నిష్పత్తి రాష్ట్రంలో 1991లో 967 నుండి 2001లో 971కి మరియు 2011లో 988కి మెరుగుపడింది. మొత్తం జనాభాలో లింగ నిష్పత్తి అనుకూలంగా ఉన్నప్పటికీ, 0-6 సంవత్సరాల వయస్సు గల పిల్లల లింగ నిష్పత్తి తగ్గింది. 2001లో 957 నుండి 2011లో 932. 2011లో 1,008గా ఉన్న ఎస్సీ జనాభా లింగ నిష్పత్తి రంగారెడ్డి, హైదరాబాద్ మరియు మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలు మినహా అన్ని జిల్లాల్లో రాష్ట్ర సగటు 988 కంటే చాలా ఎక్కువ. 977 వద్ద ఉన్న ST జనాభా లింగ నిష్పత్తి రాష్ట్ర సగటు 988 కంటే స్వల్పంగా తక్కువగా ఉంది, అయితే ఇది ఆదిలాబాద్, కరీంనగర్, నిజామాబాద్ మరియు ఖమ్మం జిల్లాల్లో ఎక్కువగా ఉంది.

తెలంగాణా జనసాంద్రత

జనాభా సాంద్రత సాధారణంగా చదరపు కిలోమీటరు ప్రాంతంలో నివసించే వ్యక్తుల సగటు సంఖ్యగా నిర్వచించబడింది. రాష్ట్రంలో జనాభా సాంద్రత చదరపు కిలోమీటరుకు 170 నుండి 18,172 వరకు ఉంటుంది. ఆదిలాబాద్ జిల్లా అత్యల్ప సాంద్రత చ.కి.మీ.కు 170 మరియు హైదరాబాద్ జిల్లా అత్యధిక సాంద్రత చ.కి.మీ.కు 18,172. రాష్ట్ర సగటు చ.కి.మీ.కు 312తో పోలిస్తే

ఆదిలాబాద్, ఖమ్మం మరియు మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలు చ.కి.మీ.కు 170, 197 మరియు 220 జనాభా సాంద్రత తక్కువగా ఉన్నాయి,

తెలంగాణ అక్షరాస్యత శాతం

భారత జనాభా లెక్కల ప్రకారం, అక్షరాస్యత రేటు ఒక నిర్దిష్ట సమయంలో ఒక ప్రాంతం యొక్క జనాభాలో మొత్తం శాతంగా నిర్వచించబడింది, ఏడు సంవత్సరాలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ వయస్సు గల వారు అవగాహనతో చదవగలరు మరియు వ్రాయగలరు. 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం రాష్ట్ర అక్షరాస్యత రేటు 66.54 % పురుషుల అక్షరాస్యత మరియు స్త్రీల అక్షరాస్యత వరుసగా 75.04% మరియు 57.99%. హైదరాబాద్ జిల్లా అత్యధికంగా 83.25% మరియు మహబూబ్ నగర్ జిల్లా అత్యల్పంగా 55.04%.

తెలుగు